

II n
3627

Q.N. 421, 14

II n
3627

A D
HISTORIAM SCHAVENBURGENSEM
EX
BIBLIOTHECA VVOLFENBVTTTELANA
ANALECTA.

SIMVL AD

O R A T I O N E M

A

IVVENE ORNATISSIMO

ALB. CAR. VVILH. COLSONIO

BVCKEBVRGO SCHAVENBURGICO

PRIMI ORDINIS NOSTRI TRIENNIVM COMMILITONE

PROPTER DISCESSVM IN ACADEMIAM

D. XXI. SEPT EMBRIS MDCCLIII. HOR. III. POMER,

IN ILLVSTRIS SCHOLAE VVOLFENBVTTTELENSIS

ACROATERIO MAIORI HABENDAM

HVMANISSIME INVITAT

IOAN. CHRISTOPH. DOMMERICH

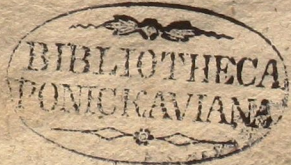
PHILOSOPH. DOCT. INCLIT. ORDIN. PHILOS. IN

ALMA IVLIA CAROLINA ADIVNCT. ET

SCHOLAE DVC. RECTOR.

VVOLFENBVTTTELAE

DEBET IOAN. VVILH. BINDSELIVS.

18. 10. 1871

HERRN DR. MED. JOHANNES WILHELM

IN

LEIPZIG, AM 18. OKTOBER 1871

BEZUG NACH

ORATIONEN

IN DER GEMEINSCHAFT

AUS DER VEREINIGTEN GEMEINSCHAFT

DER GEMEINSCHAFT

LEIPZIG, AM 18. OKTOBER 1871

BEZUG NACH

ORATIONEN

IN DER GEMEINSCHAFT

LEIPZIG, AM 18. OKTOBER 1871

Per An 3629, Qk

Maiori sane cum voluptate ad scribendum me composui numquam, quam cum de Historia Patria quaedam cum Lectoribus communicare, animus est, quae harum rerum cupidis forsân non omnino erunt ingrata. Ita vero hac in re versabor, vt promiscue ac veluti per lancem saturam ea proferam, quae vel ab aliis omisa, vel minus recte proposita varios inter labores, quibus his temporibus, si vîquam, ita fui obrutus, vt vix respirare libere potuerim, animaduerti, satis persuasus, vel minutissima anecdota et analecta, quae saepius longe aliam habent speciem, Historiis multum prodesse posse. Vîsibus meis, vt in multis aliis, ita et in hoc studio inseruiet nostra Bibliotheca Augusta, instructissima aequae ac celeberrima, quae amplissimum sane, post multorum Schauenburgensium in Historiam Patriam merita, bene adhuc de illa merendi, aperit mihi campum, operam meam amice adiuuante REI-

NERDINGIO, viro doctissimo atque humanissimo, huiusque Bibliothecae a Secretis. Ex locupletissimo ergo harum laudatiarum, quas vocant huius rei studiosi, thesauro hoc loco pauca quaedam tantum depromam: quae si vel ciuibus meis, vel aliis Lectoribus φιλοῦσι-όποις saluam mouerint, largiores apponemus cupedias post hanc promulsidem.

Diui ERNESTI, *Principis et Comitis Holsatiae, Schauenburgi et Sternbergae, Domini Gebmae* variam, immo singularem, qua excelluit, doctrinam digne laudarunt, quotquot de Eius vel vita vel rebus gestis exposuerunt. Horum tamen nullus, praeter SPANGENBERGIVM, quod ego quidem scio, immortalis hunc memoriae Principem scriptis quoque inclaruisse, memoriae prodidit. Sed et iste Chronographus leuiter tantum hoc attingit, dicens: *da dann auch S. G. in studiis so weitb zunahm, das S. G. die lateinische sprache furtan fertig lernete schreiben und reden, auch ein liebliches Carmen kondt machen*, DES NOCH DOCUMENTA VORHANDEN SEYN. vid. *Chron. Schaumburg.* in vita ERNESTI p. 289. Vltima huius loci verba magnum in me excitarunt desiderium, eruditissimi huius Principis carmina legendi, et ignota adhuc, in lucem iterum protrahendi, mira flagraui cupiditate. Euolui Biographos fere omnes, sed sitim meam non extinxerunt. Accidit igitur peropportune, vt in libros inciderem, satis desiderio meo facientes. Reperi non sine insigni aliqua laetitia in REINERTI REINECCII, Academiae Iuliae quondam Historici celeberrimi, *Historia Iulia P. I. Helmaestadii MDXCIII.* in fol. impressa *Epigramma* a Diuo ERNESTO, quem ipse REINERVVS in cautione sua subiecta Comitem φιλέμωσον ἢ φιλοῦσι-όρον praedicat, conditum, quod hic torum repetam.

ERNESTI,

ERNESTI, COMITIS SCHAVENBURGII etc.

Epigramma

IN HISTORIAM IVLIAM REINERI REINECCII.

Ecquis adornavit studiis insignis et arte,
 Illud inauditae sedulitatis opus?
 In quo mille ducum regumque ab origine stirpes,
 Factaque sunt certis enucleata locis.
 In quo nobilitas virtutum exempla legendo
 Inuenit, et rebus consulit inde suis.
 Ecquis munificus generosa mente Patronus
 Adiuuat impensa et sumptibus illud opus?
 IVLIVS aeterno PRINCEPS memorandus honore,
 Publica qui quaerit commoda mente, manu:
 Promouet hos animo sanctos constante labores,
 Auctoremque suae vult decus esse scholae.
 Cuncta sed Auctorum euoluens monumenta RENERVVS
 Scribendi hoc ingens sustinet auctor opus.
 Viue diu PRINCEPS celeberrime, viue RENERE,
 Corporis ac robur constet vtrique diu.
 Ocia dum PRINCEPS facit ipse, negotia Regum
 Tractabis calamo docte RENERE tuo.

Pactum hoc carmen fuit viuo adhuc diuo IULIO, vt constat: ante annum igitur MDLXXXIX, atque, vt ex Prooemio REINERI apparet, a. MDXXCVIII, quo Illustrissimus ERNESTVS in alma Iulia litterarum causa versabatur, cui REINERVS in deliciis fuit. Confirmat sententiam nostram, quod, aliquot interpositis aliis, sequitur HERMANNI VÄSTELABI epigramma. Is enim tunc celsissimi Comitis studiorum in Academia Moderator, postea Oratoriae et Poeticae Hagae Professor,

VI.

Typographeique Gymnastici Curator fuit. Vid. Ven.
 D. EBERH. DAV. HAVBERI *Primit. Schauenburg* Fasc. II. p. 265.
 Quod integrum hic inferere, non putamus ab hac scri-
 ptura alienum.

Culte REINECCI, polyhistor ingens,

Quando felici Genio volumen

Conditum nobis tuus exhibebit

Candor amicus?

Crede, rumores vbicunque sparsi

Distinent mentes hominum et queruntur,

Nostra fraudari toties petitis

Pulpita gazis.

Magnus in tali labor apparatu:

At tui nobis Genii facultas

Cognita est dudum, facilisque linguae

Triplicis vsus.

Quicquid Arginis latet in tabellis;

Romuli quicquid referunt nepotes;

Quaeque congescit melior recentis

Temporis aetas,

Cuncta nouisti sapiens et ipsos

Saepe scriptores ita discrepantes

Pristino, multa vice pensitatos,

Reddis honorí.

Da locum nostris precibus benigne:

Migret in lucem toties reuifum

Omnibus curis opus, approbatum

Iudice Phoebo.

Dum:

Dumque priscorum monumenta Regum,
 Hauriet pubes studiis dicata,
 Scripta REINECCI tua permanebunt
 Alite fausta.

E museo illustr. Comit. Schauenburg. etc.

HERMANNVS VASTELABVS.

Diu iam ante publicationem, typis factam, opus ab Auctore perfectum erat, ad quod Poeta alludit.

Alterum, quod inueni, diui ERNESTI *Epigramma* existat in IOANNIS GLANDORPII *Onomastico Historiae Romanae*, a REINERO REINECCIO edito. Francofurti MDLXXXIX. in fol. Transcribam etiam illud in gratiam *Ernesticolarum*.

EPIGRAMMA

ERNESTI SCHAVENBURGII COMITIS,
 In Onomasticon Rom. IOANNIS GLANDORPII, nunc primum a REINERO REINECCIO, Historico, post auctoris mortem in lucem editum.

Qui cupis historias Romanae gentis ad vnguem,
 Illius et clarum perdidicisse genus,
 GLANDORPI euolvas vigili monumenta labore,
 Quae te Romulidum stemma decusque docent.
 Tale opus his seclis nondum sub luminis auras
 Exiit, haud expers utilitatis opus.
 Omnia REINERI lima mage culta nitescunt,
 Absfuit auctoris quando suprema manus.
 Magna tibi a doctis, REINERE, hinc fama refulget,
 Et te discipulum denotat esse pium;
 Qui praeceptoris, defuncti tempora lucis
 Iamdudum, nomen lucida ad astra vehis;

Illius

VIII.

Illius ingenii quum tu monumenta referuas,
 Atque, vbi res poscit, splendida facis.
 Haec est discipuli longe pulcerrima virtus,
 Et meritam laudem rursus alumnus habet.

Subiunctum statim est Aliud eiusdem:

Stemmata Romulidum, veteresque ex ordine ceras,
 In sacris statuit splendida Roma locis.
 At fera barbaries monumenta haec laesit, et igni
 Abstulit antiquum depopulante decus.
 Martia nunc miserans cladem Germania rursus,
 Reliquias studio conueniente legit.
 Nam suus hic honor est preciumque laboribus ingens,
 Sive quis historias, sive poema legat.
 Laus tibi, REINECCI, qui, quae GLANDORPIVS auctor
 E veterum scriptis non sine laude tulit,
 Clarius exponis, librisque recentibus auges,
 Te duce limatum lector habebit opus.

Satis igitur testatum fecimus, piissimum ERNESTVM non
Principibus solum *Eruditis*, sed *Poetis* esse adnumerandum.

Praeter vero ista carmina scripsit etiam de rebus aliis.
 Habet Bibliotheca nostra publica insigne cimelium, quod
 est liber manuscriptus medicamentorum (*Arzeneibuch*)
 quorum illustrissimi inuentores sunt EBERHARDVS *Comes*
Solmensis, ERNESTVS *Comes Schauenburgicus*, et EGENOLPHVS
 A RAPPOLSTEIN cum aliis viris eminentioris dignitatis, et
 artis salutaris Doctoribus. Scriptus iste fuit ab vna manu,
 quae ex diuersis scriptis haec in vnum corpus congescit, et
 quidem partim atramento, partim liquore rubro, partim
 viridi,

viridi, partim flauo. Formulas, varia conficiendi medicamenta, continet, quarum vnā Comitis ERNESTI exempli gratia exscribam hoc tempore, quo febres omnem suam hic loci exercent vim.

Fieber zu vertreiben ein Tranck von Graf

ERNSTEN von Schauwenburgk

Nim braiten Wegrich mit Wurzeln und Bletter	1	Handvoll
Holder	1	Handvoll
Nagelkraut	1	Handvoll
Braun Bethonien	1	Handvoll

Diese Stuck soll man alle In ein saubern verglasirten Hasen thun, und darüber giesen

Guten weissen Wein 2 Maß
und zum Feuer setzen, und den halben Teil lassen einsieden, und so oft der Kranck Durst hat, soll man Im allwegen doch warm ein gueten Trunck davon geben, so beginnet er Lust zu essen, und wird gesund davon probatum est.

Nostrum non est, de harum rerum virtutibus inquire. Medicis hoc relinquimus, ne in alienam messem nostram immittamus falcem. Nobis sufficiat inde colligere, diuum ERNESTVM salutaris artis non omnino fuisse expertem, quin ad *Principes medicos* referendum.

Singularem quoque illustrissimo ERNESTO cum diuo AVGVSTO, Serenissimae Domus Brunswicensis aeterno decore, Bibliothecae Augustae conditore, intercessisse amicitiam, testis est liber, quem amplissima haec librorum

B

su-

supellex in huius rei memoriam sancte custodit. Sunt nimirum *Agenda Ecclesiastica Schauenburgensia*, quibus subnexa est *Disciplina politica (Policeiordnung) Schauenburgica*. Inuolucrum est holosericum nigrum, in cuius altera tabula litteris ex argento solido confectis legitur desuper PIETAS, in media sequitur *Corona Comitum* et *scutum*, in quo *alba vrtica* cum *tribus clavis* conspicitur itidem argenti solidi, infra autem annus litteris iisdem 1622. In altera tabula superius exstant litterae, eodem modo sculptae, IVSTITIA, cum modo dictis insignibus, et inferius 1622.

In Constitutionibus publicis Prouincialibus huius amplissimi Comitatus, a Reu. HAVBERO in indicem redactis, *Primit. Fasc. I. p. 60.* frustra quaesivi *die Ampis und Haus Ordnung der Graffschafft Schawenburg wornach sich Drosten, Ober Amptmann, Amptleuthe, Kornschreiber, Diener und Vnderthanen, gehorsamblich sollen zu richten haben. Gedruckt zum Stadtbagen, anno 1615. 4.* Innotuit vero illa quoque Reu. CAROLO ANTONIO DOLLIO, qui in sua *Bibliotheca Histor. Schauenburgicae P. III. p. 233.* eius facit mentionem, cum nostra Bibliotheca eam quoque suppeditet.

Ad orationes funebres, a Ven. HAVBERO *Primit. Fasc. I. p. 53,* sequi collectas, referendae quoque sunt: *Drei christl. und tröstl. Reichpredigten, bey der Reich des weilandt Wobgebornen Herrn, Herrn Julii, Grafen zu Holstein, Schawenburg und Sterneberg, Herren zu Gehmen, säligiger und löblicher Gedächtniß, welcher den 21 Januarii, Anno 1601 auff dem F. B. Leibgedingshause Hessem, zwischen zehu und eilff uhren zu Mittage in Christo säliglich entschlaffen ist.*

ist. Gehalten in der Schloß Kirche daselbst. Die erste, den 25 Januarii, am Tage Conuersionis Pauli. Die ander, den 28 Januarii, als die Graßliche Leich in die Kirche gesetzt. Die Dritte, den 6 Martii, an welchem die Graßliche Leich, von Hessem ab naher Wolffenbüttel gebracht worden. Durch Nicolaum Schenken, F. B. Widwen Hoffpredigern daselbst. Gedruckt zu Halberstadt durch Georg Koten anno Christi M. D. CI. Nec non Leichpredigt über der Leich des weiland Wolgebornen Grafen und Herrn, Herrn Julii, Grafen zu Holstein, Schomburgk und Sternberg, Herrn zu Gemen &c. in der Pfarr Kirchen zu Hessem den 6 Martii anno 1601 als die Gräßliche Leich in der Schloß Kirchen auffgenommen, und von dannen in ir Erbgrab hinweg geführt werden solte, gethan durch Cyriacum Haberlandt, Pfarrern daselbst. Gedruckt zu Halberstadt, bei Georg Koten, anno Christi 1601. Satis quidem pie, et pro illorum temporum ratione, concinne atque eleganter orationes has elaboratas, sed nullam in illis historiam offendi.

Nouam ante triennium *Ren. DOLLIVS*, Historiae patriae solertissimus Indagator, Amicus noster honoratissimus, in *Biblioth. Histor. Schauenburgicae* P. IV. p. 341. sequ. poematis rarissimi IOANNIS BOCERI, quod inscribitur, *Breuis illustratio Urbis Hagiensis* etc. vulgavit editionem, ex apographo quodam, admodum vero vitioso, ac corrupto. Ipse doctissimus Editor hoc non dissimulauit p. 430. Gratam igitur Ipsi fore eius emendationem, ac restitutionem, nulli dubitamus, praesertim cum spem, se illud aliquando cum accessionibus pluribus editurum, faciat, quod enixe optamus. Spatii vero angustia, totum hic dare, vetat. Ad

XII.

numeros igitur versus¹, qui emendatione opus habent, exigam. Antequam vero id fiat, scripta quaedam in Bibliotheca Augusta reperisse mihi videor, quae clariss. OPITIVM, Gymnasii Mindensis Rectorem celeberrimum, qui de IOANNIS BOCERI vita eruditissime commentatus est a. MDCCCL, fugisse arbitrator.

Ob temporis maximam penuriam non tam acriter vitam Eius potui perlustrare. Veniam igitur dabit, si quae iam Ipse notavit, reperita leget vir humanissimus.

1.) *Carmen de Origine et Progressu Artis Medicae. Witteb. 1557.*
 2.) *Epithalamia de Coniugio doctissimi viri M. Bartholemaei Clingii Mosellani, Professoris in Academ. Rostochiana, et honestissimae matronae Elizabethae, filiae ornatissimi viri Ioachimii ab Heruerden, scripta a Iohanne Bocero, Ioh. Posselio, Simone Pauli, Ios Wurzlero, Nath. Chytraeo. Rost. 1560.*
 3.) *Opus de Morte Alberti iun. Duc. Megaloburg. Rost. 1561.* 4.) *Orat. metrica de legum dignitate excellentia et fructu. Rost. 1563.* 5.) *Epiced. in obitum Guilielmi March. Brand. excus. Regiom. Borusf. 1563.* 6.) *Panegyris de noua Instauratione Acad. Rostoch. Rost. 1564.* 7.) *Variarum Encomia de Germania per Nic. Reusnerum collecta. Vrsellis 1605.* Iam vero ad versus ipsos, qui tam metro, quam sensui deprauato ingemiscunt. In titulo tantum, quasi in limine, moneo, non exstare in impresso *Schauenburgensium* sed *Schowenburgensium*, neque *Myliander*, sed *Mylander*. Versus correctos sic habe:

vers. I. Vrbs generosa tuos dum tollere *nitor* alumnos

— 2I. Da veniam: Nihil et peregrinae *detrahe* laudi

vers. 49.

- vers. 49. O quoties *imo* ducens suspiria corde
 — 53. Hos laudis stimulos, istos qui pectore motus
 — 91. Vos igitur versu *seculo* cantare futuro
 — 97. Et tibi quae tantos genuisti *fortis* alumnos
 — 113. Munda decensque nitet, claris *operosaque* tectis
 — 120. Iam viget vnigenae munere *laeta* Dei
 — 122. *Schouenburgiacae* clara propago domus
 — 131. Quid laudem *castasque* nurus, castasque puellas
 — 133. Hinc salue *genii*, salue virtutis imago
 — 145. Musa *sed e* tantis quem primum dicet alumnis
 — 159. Adscriptusque viris, penes est quos summa
 potestas
 — 206. Hoc patrocinium quaerit *inane* sibi
 — 223. Quem quoque iam virtus summa ad *fastigia*
 duxit
 — 241. *Relligio* Duuium, pietas susceptaque fecit
 — 244. Muniit aggressae *religionis* opus
 — 249. Parcus et *in tenui* degens inglorius aede
 — 274. Inuidiae *inusto* nomine liber erat
 — 337. Ast hi ceu numquam vixissent, vltima *claudens*
 — 370. *Pierii* montis scandere iusfit iter
 ad vers. 377. legenda inscriptio *Horning*
 — 395. Dulcia pacatae iam *quaerens* otia vitae
 — 398. Cesfit, at hoc eius *carcere* sudat equus
 — 404. Et poclis *noctes*, inuigiletque dies
 — 425. Aula *sed* innumeris, doctum, cum lubrica curis

XIII.

- vers. 440. Et verbi *sacro* semine pascis oues
 — 447. Dumque tibi Praesul, quo se iam *Brema* superbam
 — 467. Ergo *immaturae* raperis sub flore iuuentae
 — 532. *Euryalus* Nisum posset amare suum
 — 537. *Infracta coeunt*, vicinaque pectora lege
 — 549. *Kypius imberbem* monitis formare iuuentam
 — 567. Si sapit, attendat *caeptae* traductio vitae
 — 568. Quid velit, et quali sit *peragenda* modo
 — 585. Nos te *Rostochii* Musarum castra sequentem
 — 598. Et cecini laudes gens *Hagonaea* tuas
 — 600. Hac et honoratum ducit ab *vrbe genus*
 — 601. *Cantatisque* mihi paribus se laudibus *aequat*
 — 602. Nec mihi dissimili voce *canenda foret*
 — 603. Det veniam: breuibus *quoniam* non omnia
 Musis
 — 604. Nec mihi quod *volui dicere*, *tempus erat*.
 — 605. Adde quod et nobis multorum ignota *fuerunt*
 — 606. Nomina, qui versu promeruere *cani*
 — 610. Talibus et *semper sit spetiosa viris*
 — 611. Utque decus patrium *faustis successibus ornet*

Sunt hae quaedam quasi stricturae, quas per hanc occasionem luci publicae exponere, animus fuit. Iam vero ad rem ipsam, quae huic scriptioni ansam dedit, et cui illa debetur. Adest in coetu nostro iuuenis ad omnis virtutis spem efflorescens, ALBERTVS CAROLVS VVILHELMVS COLSONIVS, *Buckeburgo Schauenburgicus*, qui peracto apud
 nos

nos cum laude triennio hinc in Academiam, primum Ernestinam, discedet. Habui non adsiduum solum per hos tres annos auditorem, sed conuictorem moribus bene ad humanitatem compositis. Versatus est inter nostros, ut pius, probus et modestus commilitonem decet, nec omnino contemnendos in litterarum studiis fecit progressus. Primus fere est, qui ex patria mea *Ducalem hanc Scholam* frequentauit, (ad quam Ciues meos, quibus per alias res licet, frequentes inuito,) ob eamque causam non mihi solum fuit carissimus, sed ob illustris etiam Parentis, quem Deus patriae in seros annos seruet, veterem fauorem atque amicitiam, quo me semper, in patria commemorantem, complexus est. Illustrissimi Schauenburgensium Comitum a Consiliis aulae, regiminis et reddituum cum sit cordatissimus iste vir, vrbibus patriae noctes diesque impendit. Neque *Celsissimus Ipsius Herus* grauissima haec in terras suas merita praemiis carere, passus est. Statuit enim sub huius anni auspicio, ut hic eius bonae spei atque indolis filius natus maximus, absolutis studiis et scholasticis et academicis, in regimine statim *Scribae, Secretarios* adpellat Germania, officio fungeretur, in cuius rei fidem litteras iam accepit publicas, manu et insignibus Comitum munitas. Faxit Deus t. o. m. ut haec res patriae, mihi semper carissimae, bene eueniat. Noluit igitur tacitus abire, *Idem ornatissimus*, aut suum grati animi officium posthabere, ut multi, quod turpe dictum est, apud nos facere consueuerunt: sed, Patre consultissimo iubente, publice Musis nostris valedicet, reliquisque laudabile huius rei praebit exemplum. Conscendet igitur d. XXI. hui. mens. hor. III. pomer. Cathedram nostram

nostram inferiorem, atque ex illa oratione vernacula demonstrabit, cum Serenissimis Ducibus Brunsvicensibus Comites illustrissimos Schauenburgicos multifariam olim fuisse coniunctos. Quem igitur ex disciplina iam nostra manumittimus, suavisimum COLSONIVM Deo o. m. tradimus, qui studia Eius liberalia ornet in dies, augeatque. Adsit abituro in itinere, vt bonis auibus ad lares redeat. Gratulamur optimae spei filium optimo Patri, in cuius gaudium vt efflorescat magis magisque, ex animo optamus.

Vos autem, *Proceres Venerandos*, Vos, *rei scholasticae Fautores et nobis Amicos*, omnibus, quibus par est, modis rogamus atque obsecramus, vt honorifica Vestra praesentia, quanti bonas litteras faciatis, declarare ne dedignemini. Nos hunc fauorem atque amorem in primo beneficii loco ponemus, Vobisque vt res Vestrae ex sententia succedant, precari nunquam cesfabimus. P. P. in Gymnasio VVol-
senbuttelo d. XII. Cal. Octobres MDCCCLIII.

ULB Halle
002 164 515

3

Pon Π n 3627, QK

Inches
Centimetres

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

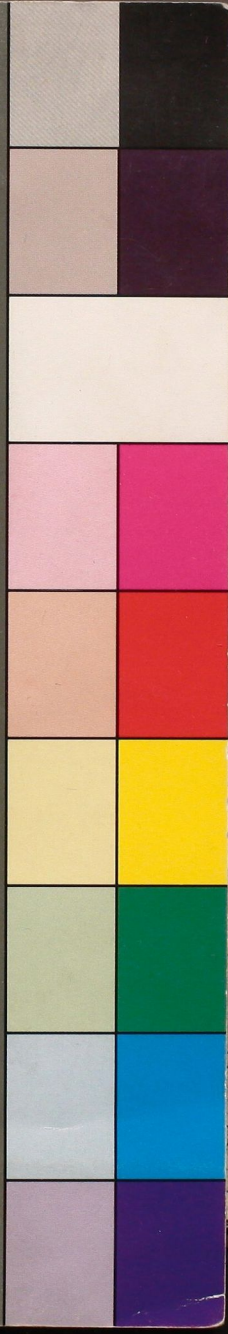
Red

Magenta

White

3/Color

Black

AD
HAVENBVRGENSEM
EX
VOLFENBVTTTELANA
ECTA.

MVL AD
I O N E M
A
ORNATISSIMO
L. H. COLSONIO

SCHAVENBVRGICO
TRIENNIVM COMMILITONE

SVM IN ACADEMIAM
MDCCCLIII. HOR. III. POMER,

AE VVOLFENBVTTTELENSIS
MAIORI HABENDAM

IME INVITAT
PH. DOMMERICH
CLIT. ORDIN. PHILOS. IN
ROLINA ADIVNCT. ET
DVG. RECTOR.

NBVTTTELAE
VVILH. BINDSELIVS.

